

NATUURLIJK MOOIER GEMAAKT

'Ik omschrijf mijn werk ook wel als psychochirurgie'

De esthetische chirurgie is een mannenwereld met vooral vrouwelijke klandizie. Maar is het verfraaien van het uiterlijk wel echte medische zorg? Vier esthetisch chirurgen over hun werk. 'Als een vrouw een DD-cup wil, dan zal ik daaraan gehoor geven, want dat komt in de natuur ook voor.'

HENK MAASSEN

En tuinfeestje in Los Angeles. Op het gazon heeft zich de beau monde van de Amerikaanse westkust verzameld. De vrouwen in het gezelschap zijn allemaal ongeveer 1.80 meter lang, zien eruit alsof ze minder dan zestig kilo wegen en hebben smalle heupen en grote, op en neer deinende borsten. Verder zijn ze uitgerust met volle lippen, een feilloos wit gebit, grote stralende ogen en kleine, rechte neusjes. Dan loopt er een man naar één van de vrouwen, legt een hand op haar elleboog en zegt: 'Tijd om te gaan, schat.' Ze draait zich om. Ai, het is zijn vrouw niet. Maar van opzij leek ze er toch sprekend op. 'Met de groeiende populariteit van cosmetische chirurgie lopen we bijna het risico dat schoonheid iets alledaags wordt.'

De anekdote en de verzuchting zijn van de New York Times-journaliste Alex Kuczynski van wie vorige week het boek *Beauty Junkies* in Nederlandse vertaling verscheen, een fascinerend inkijkje in de economische bloeiende bedrijfstak die de Amerikaanse cosmetische chirurgie inmiddels is.

Haar boek is te zien als tegenhanger van de Nederlandse documentaire *Beperkt houdbaar* van Sunny Bergman, waarin de filmmaakster het verlangen naar een perfect lichaam, zoals dat van gefotoshopte modellen, aan de kaak stelt. Zelf heeft ze een verre van perfect lijf, constateert een Amerikaanse gynaecoloog (geen esthetisch chirurg, zoals iedereen schijnt te denken) die, tussen

haar benen turend, adviseert: 'You need the whole works.'

GRACHTENGORDELTYPE

Berend van der Lei, hoogleraar esthetische chirurgie aan de Universiteit van Groningen en verbonden aan Privékliniek Heerenveen, heeft zich aan de documentaire geërgerd. De Amerikaanse toestanden die Sunny Bergman (een salonsocialistisch grachtengordeltype dat geniet van haar status') signaleert, bestaan in Nederland niet. 'Vooral als het gaat om schaamlipcorrecties schetst ze in haar film geen realistisch beeld. We doen dat soort operaties al twintig jaar. Ik schat dat in ons land jaarlijks ongeveer 1200 vrouwen zo'n correctie laten uitvoeren.'

Volgens plastisch chirurg Refaat Karim, verbonden aan het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis, is de ophef over de voors en tegens van esthetische chirurgie

genoeg, doen waar ze zin in hebben en willen hun vrouwelijkheid juist benadrukken.'

FEMINISTISCH

Maar misschien is er niet zo veel nieuws onder de zon. De Amerikaanse psychologe Kathy Davis heeft een paar jaar geleden het werk van Suzanne Noël in herinnering gebracht, een Franse cosmetisch chirurg die haar passie voor het vak verbond met een feministische levensvisie. Noël zag al in de jaren twintig hoe de verandering van lichamen, vooral van gezichten, een manier kon zijn om vrouwen hun economische zelfstandigheid langer te laten behouden. Een verjongd uiterlijk betekende, ook in het Parijs van die jaren, betere kansen op de arbeidsmarkt.

Van der Lei kent het onderzoek van Kathy Davis. 'Ze was aanvankelijk een tegenstander van cosmetische ingrepen,

'De nieuwe generatie jonge vrouwen heeft een andere opvatting over feminisme'

het gevolg van de botsing tussen twee typen feminisme. 'Het "oude feminisme" beoogde gelijkheid tussen man en vrouw. Dat is voor een belangrijk deel bereikt. Er is nu een nieuwe generatie jonge vrouwen die de vorige feministische golf niet heeft meegemaakt en die een andere opvatting over feminisme heeft. Zij zijn in een situatie van betrekkelijke gelijkheid en vrijheid geboren. Ze verdienen

maar merkte in de jaren tachtig dat feministische vriendinnen zich toch lieten opereren. Omdat zij, zo ontdekte Davis, daar gelukkiger van werden. Ik denk dat het deels ook een kwestie van evolutie en genetica is. Vrouwen willen een tijd lang zo mooi mogelijk zijn om een zo krachtig mogelijke partner te vinden. Ze zijn dan veel met hun uiterlijk bezig en kunnen daar onderling ook heel gemeen over

DE FOTO IS HELAAS NIET BESCHIKBAAR VOOR INTERNET

De groeiende populariteit van cosmetische chirurgie heeft het risico in zich dat schoonheid iets alledaags wordt.

zijn. Er zijn culturen waarin vrouwen met rimpels en een door zwangerschap uitgezakte buik als wijs worden gezien. Maar bij ons voelen oudere vrouwen zich nogal eens afgeschreven.'

Peter Velthuis, dermatoloog en directeur van de Velthuis Kliniek voor esthetische chirurgie, herkent dat. 'Ik heb een keer een oudere, vrouwelijke makelaar gehad die er graag wat jonger uit wilde zien. Jonge gezinnen, zei ze, kopen geen huis van een oma.'

KANKER

Vraag blijft: is esthetische chirurgie strikt genomen wel medische zorg? Waar is de zorg voor zieken en het verlichten van lijden, zoals verwoord in de artseneed?

Van der Lei, kortaf: 'Bij lijden denk je toch eerder aan ernstige ziekte, aan kanker bijvoorbeeld. Zo bezien verbleekt uiteraard alle esthetische chirurgie.'

Aan het slot van haar boek komt Alex Kuczynski tot de conclusie dat mooi blijven en er jong uitzien 'para-

doxaal genoeg iets is voor jonge mensen.' Tegen de vijftig hebben de meeste mensen wel te maken gehad met ten minste een of twee grote gezondheids crises, en de impact van ernstige medische problemen benadrukt de nutteloosheid van operaties omwille van schoonheid.'

Karim herformuleert de vraag: 'Wat zien we als een medisch noodzakelijke ingreep en wat als een frivoliteit? Ik opereer ook transseksuelen. Er bestaan landen waar ze je voor gek verklaren als je dat doet. Gelukkig hanteert Wereldgezondheidsorganisatie WHO een duidelijke definitie: gezondheid is lichame-lijk én geestelijk welzijn. Als iemand zich niet senang voelt en daar kan met een operatie wat aan worden gedaan, dan is dat dus medische zorg.'

Volgens Van der Lei gaat zijn vakgebied over 'aspectverbetering'. 'Ik bedoel daarmee dat een patiënt niet tevreden is over een bepaald aspect van haar uiterlijk. Ze lijdt er soms onder en is er in het algemeen gesproken niet geluk-

kig mee. Ik omschrijf mijn werk ook wel als psychochirurgie. Maakt dat deze ingrepen ook medisch noodzakelijk? Wat medisch noodzakelijk is, bepaalt de overheid. Twee jaar geleden werden ooglidcorrecties nog vergoed uit de basisverzekering; tien jaar geleden gold hetzelfde voor borstvergrotingen. Als een vrouw helemaal plat is, dan kan ze erg ongelukkig zijn in onze samenleving, dat kan ik u verzekeren. Maar nu zijn voor deze vrouwen borstvergrotingen kennelijk niet langer medisch noodzakelijk. Absurd!'

OPZICHTIG

De meeste vrouwen die een cosmetisch chirurgische correctie willen, pogen daarmee aan de norm van hun groep te voldoen. Velthuis: 'We hangen in Nederland dan ook vrij breed de Franse school aan: vertraag desgewenst het zichtbaar ouder worden, maar niet zodanig dat het opzichtig wordt.'

Maar aanpassing van het uiterlijk om niet op te vallen, lijkt sinds het einde >>

<< van de twintigste eeuw niet altijd de belangrijkste reden om op chirurgische wijze het eigen lichaam te veranderen. Integendeel, volgens sommige trendwatchers 'dreigt' een heel andere norm: hoe opvallender, hoe beter. Maar Van der Lei ziet patiënten met zulke wensen eigenlijk nooit. Het deels op een gefotoshopte werkelijkheid berustende schoonheidsideaal, zoals dat in de media en de wereld van de glamour gestalte krijgt, heeft hooguit invloed op 'het gemiddelde beeld dat vrouwen van zichzelf hebben.' 'Ze gaan niet ineens massaal naar de esthetisch chirurg. De meeste vrouwen willen er helemaal niet uitzien als Miss World.'

Linda Visser is een van de weinige vrouwelijke esthetisch chirurgen in Nederland. Ze is directeur van de Arenborghoeve in Venlo en doet veel borstvergrotingen. Hierbij merkt ze dat vrouwen soms in verwarring raken door websites en weblogs waarin het adagium 'hoe groter, hoe mooier' wordt verkondigd. 'Terwijl ze er zo natuurlijk mogelijk willen uitzien.'

Maar wat is 'natuurlijk'? Daar kom je niet uit, meent Alex Kuczynski. Ze is voorstander van cosmetische chirurgie, en volgens haar gaat het erom 'of het individu de keuze en het recht heeft om in naam van het geluk iets te doen wat sommige anderen als zelfverminking zien.' Kuczynski vertelt het verhaal van een societylady die er als een kat wilde uitzien, en die een chirurg vond die haar zo'n gezichtsuitdrukking gaf. De dame schijnt inmiddels dolblij te zijn met haar bizarre verschijning.

DOBBELSTENEN

Daar kom je wel uit, meent Berend van der Lei. 'Het resultaat van een cosmetische operatie moet binnen de *range* blijven die je in de natuur tegenkomt. Ik mutileer niemand. Ik doe niet aan "u vraagt, wij draaien". Als een vrouw met een B-cup een dubbel-D wil, dan kan en zal ik daar doorgaans gehoor aan geven, want dat komt in de natuur ook voor. Maar als iemand twee vierkante dobbelstenen onder de huid van zijn

voorhoofd wil, is hij bij mij aan het verkeerde adres. Je brengt dan een uiterlijke verandering aan die in aanleg niet aanwezig was. Bij schaamlipcorrecties is het niet veel anders. Schaamlippen kunnen één tot vijf centimeter uitsteken. Boven de grens van vijf centimeter vinden we een verkleining medisch noodzakelijk. Maar we voeren ook correcties uit bij drie centimeter. Je kunt zeggen: dat valt volstrekt binnen de normaalcurve. Dat klopt en ik vertel vrouwen dat ook altijd. Maar ook na doorvragen blijven ze het vaak heel lelijk vinden, want "er hangt iets uit". Een gynaecoloog heeft eens vrij bot opgemerkt: sinds vrouwen zich scheren, zien ze zichzelf pas goed. Het zou daarom best kunnen dat schaamlipcorrecties binnen een jaar of tien een soort standaardgreep worden.'

Linda Visser heeft in haar loopbaan maar één keer een patiënte geweigerd, omdat ze de gevraagde schaamlipcorrectie onnodig vond. Ze relativeert: 'Jonge meiden hebben minder problemen met de grootte van hun schaamlippen dan

Als iemand niet gelukkig is met kleine borsten en daar kan met een operatie wat aan worden gedaan, dan is dat dus medische zorg.

BEELD: ANP

oudere vrouwen, zo is mijn ervaring. Nadat ze kinderen hebben gekregen, kunnen de schaamlippen wat uitgerekt zijn. Die vrouwen willen weer eens naar de sauna en hebben het idee dat anderen zich daar dan op fixeren.'

LEEFTIJDSGRENS

Toch is er een betrekkelijk kleine groep onzekere, jonge meisjes die wel degelijk met foto's van hun idolen op het spreekuur verschijnt, weet Velthuis. 'Zij denken dat ze bij ons het geluk kunnen halen.' Een verhoging van de leeftijdsgrens waarop meisjes zelf mogen besluiten tot een operatieve ingreep zou niet onverstandig zijn, vindt hij. Velthuis adviseert deze patiënten altijd eerst eens met een psycholoog te gaan praten. Karim ziet niets in een verhoogde leeftijdsgrens: 'Tot twaalf jaar moeten ouders toestemming geven, tussen twaalf en zestien jaar moeten de ouders op de hoogte zijn dat hun kind wordt geopereerd en is er overleg met ze. Zijn jongelui ouder dan zestien, dan mogen ze het zelf bepalen. Daar kunnen we als dokters goed mee overweg. Ik houd niet van verbieden. Dat leidt tot narigheid en obscure klinieken.'

Volgens Linda Visser zou leeftijdsverhoging bovendien niet erg consequent zijn: als kinderen worden gepest omdat ze flaporen hebben, is een oorc-

Goed uitvragen over wensen en motieven

rectie op jonge leeftijd wel toegestaan. Daar komt nog iets bij: 'Zeker bij jonge meisjes die een borstvergroting willen, gaat het vaak om een erfelijke zaak. Mam had ook kleine borsten. Dat vind ik een goede argumentatie. Mam kent namelijk de ellende.'

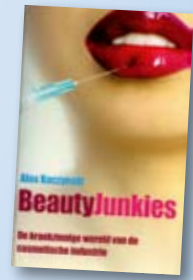
GEVAARLIJKE SITUATIES

Dokters moeten dokteren. Dat betekent dat de esthetisch chirurg een patiënt (en eventueel de ouders) goed moet uitvragen over wensen en motieven. Dat is nodig, want soms zitten wensen diep. Zo diep, vertelt Velthuis, dat patiënten bereid zijn onwaarheden te vertellen over hun medische geschiedenis. 'Je

Mondiaal, zo schat Alex Kuczynski in *Beauty Junkies*, is de esthetische chirurgie goed voor een jaarlijkse omzet van 20 miljard dollar. Daarvan komt 13 tot 15 miljard voor rekening van de VS.

In Nederland vinden jaarlijks circa 25.000 tot 30.000 esthetische ingrepen plaats. De belangstelling groeit, maar de Nederlandse Vereniging voor Plastische Chirurgie (NVPC) constateert bij privéklinieken geen toename van esthetisch-chirurgische ingrepen bij vrouwen onder de 21 jaar. Dat blijft beperkt: het gaat om 0,3 tot 1 procent van alle esthetische ingrepen.

Alex Kuczynski, Beauty Junkies, Bruna Uitgevers, 315 blz., 17,95 euro.

komt daar niet altijd achter. Dat kan tot gevaarlijke situaties leiden.'

Vrouwen die een schaamlipcorrectie willen, vinden hun genitale uiterlijk zelden alleen maar lelijk, merkt Van der Lei op. 'Altijd melden ze ook lichamelijke klachten. Maar of die echt zijn? Ze voeren ze vooral op om hun vraag te legitimeren, is mijn indruk. Daar moet je dus doorheen kijken.'

Karim benadrukt de psychologische dimensie. 'Esthetische chirurgie', meent hij, 'is de moeilijkste vorm van chirurgie als het gaat om de anamnese. Je moet te weten komen of de patiënt een reëel beeld van zichzelf en van haar wereld heeft en van de verwachtingen van de ingreep voor haar verdere leven.'

Ook hoogleraar Van der Lei beseft terdege dat sommige patiënten kampen met psychische stoornissen en irreële verwachtingen koesteren. Een enkeling lijdt zelfs onder een lichaam dat niet op een normale wijze lijkt te zijn gerepresenteerd in de hersenen en bijgevolg als vreemd en vijandig overkomt - de zogenaamde *body dysmorphic disorder*.

Maar alle vrouwen eerst naar de psycholoog sturen, zoals recentelijk wel is geopperd, acht hij volstrekt onzinnig. 'Mensen die daarop aandringen denken te paternalistisch over patiënten die een esthetische ingreep willen laten uitvoeren en preken misschien ook wel voor eigen parochie.' Van der Lei neemt, naar eigen zeggen, veel tijd voor zijn patiënten. 'En niet omdat ze zelf betalen, maar omdat het niet zo kan zijn dat alleen de dokter uitmaakt wat goed voor ze is.' Het is een houding ten opzichte van de patiënt

waarin esthetisch chirurgen voorlopen op andere artsen, meent hij.

LINGERIEWINKELS

De esthetische chirurgie is nu nog een mannenwereld. Merkwaardig als je weet dat meer dan 90 procent van 'de klandizie' bestaat uit vrouwen. Dat vindt Peter Velthuis ook. Hij heeft momenteel uitsluitend mannelijke chirurgen in dienst. 'Eén van hen bezoekt zo nu en dan lingerie winkels om uit te vissen hoe het zit met de variëteit in maten. Dat maakt de invoelbaarheid groter.'

Het zal niet verbazen dat Linda Visser (ze heeft bij zichzelf al eens een onder- en bovenooglidcorrectie laten doen) vindt dat ze beter dan haar mannelijke collega's kan invoelen wat het betekent als bijvoorbeeld borsten gaan hangen na een zwangerschap. 'Vrouwen komen van heinde en verre omdat ze weten dat bij mij een vrouwelijk team werkt. Het komt voor dat ze soms al drie mannelijke plastisch chirurgen hebben bezocht voordat ze hier komen. Vaak merk ik dat die mannelijke collega's bij borstvergrotingen een aantal cc's meer voorstellen dan ik. De meeste mannen starten met 300 cc, ik begin bij 230 cc.'

Wat haar ook altijd weer opvalt, is dat vrouwen zeggen dat ze het puur voor zichzelf doen. En dat de echtgenoot of vriend hen daarin steunt. Visser: 'Ik denk altijd: maar goed ook, want je had een probleem als hij dat niet zou doen. En als vrouw begrijp ik best dat je er aantrekkelijker wilt uitzien, juist voor je omgeving. Precies daardoor voel je jezelf beter.' ■

De oratie van prof. dr. B. van der Lei, de websites van Sunny Bergman en van de betrokken chirurgenverenigingen, een artikel van Kathy Davis en een uitgebreid historisch artikel over cosmetische chirurgie vindt u op www.medischcontact.nl/dezeweek.

